

6.5. Člověk a společnost

6.5.1. Dějepis

Charakteristika vyučovacího předmětu

Předmět dějepis přináší základní poznatky o konání člověka od minulosti do současnosti. Jeho hlavním posláním je kultivace vědomí jedince a uchování kontinuity historické paměti, především ve smyslu předávání historické zkušenosti. Důležité je zejména poznávání dějů, skutků a jevů, které zásadním způsobem ovlivnily vývoj společnosti a promítly se do naší současnosti. Důraz je kladen na hlubší poznání dějin vlastního národa v kontextu s evropským a světovým vývojem. V tomto kontextu se jedná hlavně o dějiny 19. a 20. století, kde leží kořeny většiny současných společenských jevů. Je uplatňován zřetel k základním hodnotám evropské civilizace (život v integrované Evropě, EU). Podstatné je rozvíjet takové časové a prostorové představy i empatie, které umožní žákům proniknout k pochopení historických jevů a dějů. Žáci jsou vedeni k poznání, že historie není uzavřenou minulostí ani shlukem faktů a definitivních závěrů, ale je kladením otázek, jimiž se současnost prostřednictvím minulosti ptá na svou možnou budoucnost. Obecné historické problémy jsou konkretizovány prostřednictvím dějin regionu a dějin místních.

Obsahové, organizační a časové vymezení

Dějepis je povinným vyučovacím předmětem pro žáky II. Stupně ZŠ v 6. – 9. ročníku. Navazuje na základy, které žáci získali ve vlastivědě ve 4. a 5. ročníku. Vyučuje se v 2 hodinové týdenní dotaci v 6.-9. ročníku. K preferovaným organizačním formám výuky patří poznávací vycházky, výlety a zájezdy, exkurze a praktická cvičení ve škole i v terénu. Výuka dějepisu by měla výrazně podporovat používání cizího jazyka a výpočetní techniky s připojením k internetu.

Výuka dějepisu směřuje k:

- rozvíjení zájmu o současnost a minulost vlastního národa i jiných kulturních společenství, utváření a upevňování vědomí příslušnosti k evropské kultuře
- vytvoření představy historického času
- seznámení se s významnými událostmi a osobnostmi minulosti
- získávání orientace v aktuálním dění v ČR, EU a ve světě

- hledání paralel mezi minulými a současnými událostmi a jejich porovnávání s obdobnými či odlišnými jevy a procesy v evropském a celosvětovém měřítku
- odhalování kořenů společenských jevů, dějů a změn, promýšlení jejich souvislostí a vzájemné podmíněnosti v reálném a historickém čase
- poznání a pochopení hospodářských, sociálních, politických i kulturních změn v národních i světových dějinách a jejich důsledků pro současnost i budoucnost
- poznání a pochopení principů, na nichž spočívá demokratická společnost a základy jejích politických institucí
- vytvoření občanského a právního vědomí v souvislosti s lidskými právy, povinnostmi a jejich respektováním
- získání vlastního objektivně kritického postoje k historickému vývoji, souvislostem a vztahům
- vytvoření pocitu hrdosti a úcty k duchovním a materiálním výtvarům minulosti, k ústě k vlastnímu národu i k jiným národům a etnikům
- k rozvíjení respektu ke kulturním či jiným odlišnostem lidí, skupin i různých společenství
- rozpoznávání názorů a postojů ohrožujících lidskou důstojnost nebo odporujících základním principům demokratického soužití
- pochopení prvořadé potřeby života v míru
- přípravě žáka na život v Evropě, s Evropou, pro Evropu, vytvoření evropské sounáležitosti
- přípravě žáka na život v současném světě (globalizace)
- aktivnímu využívání cizího jazyka a různých informačních a komunikačních technologií při vyhledávání, výběru a zpracování informací

Výchovné a vzdělávací strategie

KOMPETENCE K UČENÍ - vést žáky k zodpovědnosti za své vzdělávání - umožnit žákům osvojit si strategii učení a motivovat je pro celoživotní učení	Podporujeme rozvíjení aktivního zájmu žáků o poznávání historie své vlasti, Evropy a světa. Učíme žáky různým metodám poznávání duchovních, kulturních a materiálních výtvarů minulosti. Učíme žáky plánovat, organizovat a vyhodnocovat jejich činnosti. Učíme žáky vyhledávat, zpracovávat a používat potřebné informace v literatuře a na internetu. Učíme žáky zpracovávat informace z hlediska důležitosti a objektivitu a využívat je k dalšímu učení. Podporujeme používání cizího jazyka a výpočetní techniky. Umožňujeme žákovi pozorovat a experimentovat, porovnávat výsledky a vyvozovat závěry. Učíme žáky správně zaznamenat a zdokumentovat experiment. Uplatňujeme individuální přístup k žákovi. Motivujeme k učení, snažíme se, aby žák "pocítil radost z učení". Při hodnocení používáme prvky pozitivní motivace. Učíme trpělivosti, povzbuzujeme.
---	---

KOMPETENCE K ŘEŠENÍ PROBLÉMU - podněcovat žáky k tvořivému myšlení, logickém uvažování a k řešení problémů	Vytvářením praktických problémových úloh a situací učíme žáky prakticky problémy řešit. Na modelových příkladech naučíme žáky algoritmu řešení problémů. Učíme žáky přecházet od smyslového poznávání k poznávání založeném na pojmech, prvcích teorií a modelech a chápat vzájemné souvislosti či zákonitosti historických faktů. Učíme žáky zobecňovat poznatky a aplikovat je v různých oblastech života. Učíme žáky základům logického vyvozování a předvídání specifických závěrů z analýzy historických faktů. Rozvíjíme schopnost objevovat a formulovat problém a hledat různé varianty řešení. Podporujeme netradiční řešení problémů. Podporujeme samostatnost, tvořivost a logické myšlení. Podporujeme týmovou spolupráci. Podporujeme používání moderní techniky. Učíme, jak některým problémům předejít. Průběžně monitorujeme, jak žáci řešení problémů prakticky zvládají.
KOMPETENCE KOMUNIKATIVNÍ - vést žáky k otevřené, všestranné a účinné komunikaci	Vedeme žáky k přesnému a logicky uspořádanému vyjadřování. Učíme žáky stručně, přehledně i objektivně sdělovat své postupy a závěry. Klademe důraz na "kulturu" mluveného i psaného projevu. Ve výuce podporujeme používání cizího jazyka a výpočetní techniky. Vedeme žáky, aby otevřeně vyjadřovali své názory. Podporujeme kritiku a sebekritiku. Učíme žáky publikovat a prezentovat své názory a myšlenky. Podporujeme přátelskou komunikaci mezi žáky a vyučujícím a mezi žáky navzájem. Připravujeme žáky na zvládnutí komunikace s jinými lidmi. Vyžadujeme dodržování pravidel stanovených v řádu učebny, školy a stanovených pravidel na mimoškolních akcích.
KOMPETENCE SOCIÁLNÍ A PERSONÁLNÍ - rozvíjet u žáků schopnost spolupracovat, pracovat v týmu, respektovat a hodnotit práci vlastní i druhých	Vedeme žáky k osvojování dovednosti kooperace a společného hledání optimálních řešení problémů. Minimalizujeme používání frontální metody výuky. Podporujeme skupinovou výuku a kooperativní vyučování. Podporujeme "inkluzi", tj. chápání třídy jako mozaiky vzájemně se doplňujících prvků. Učíme žáky pracovat v týmech - efektivní spolupráce. Rozvíjíme schopnost žáků zastávat v týmu různé role. Učíme žáky kriticky hodnotit práci týmu a svou roli v něm.

	Upevňujeme v žácích vědomí, že ve spolupráci lze lépe naplňovat osobní i společné cíle. Podporujeme integraci žáků se speciálními vzdělávacími potřebami do třídních kolektivů. Netolerujeme projevy rasismu, xenofobie a nacionalismu. Podporujeme koedukovanou výchovu dětí. Monitorujeme vztahy dětí ve skupině. Učíme děti k odmítavému postoji ke všemu, co narušuje dobré vztahy. Vyžadujeme dodržování společně dohodnutých pravidel chování.
KOMPETENCE OBČANSKÉ - vychovávat žáky jako svobodné občany, plnící si své povinnosti, uplatňující svá práva a respektující práva druhých - vychovávat žáky jako zodpovědné osobnosti za svůj život, své zdraví a za své životní prostředí	Vedeme žáky k praktickému užití znalostí z historie pro současný život. Vytváříme a upevňujeme v žácích pocit zodpovědnosti za předávání duchovního, kulturního a materiálního bohatství dalším generacím. Vedeme žáky k aktivní ochraně duchovních, kulturních a materiálních výtvarů minulosti. Rozvíjíme zájem o veřejné záležitosti. Netolerujeme agresivní, hrubé, vulgární a nezdvořilé projevy chování. Netolerujeme nekamarádkské chování. Učíme žáky správně jednat v různých mimořádných životních situacích. Podporujeme vzájemnou pomoc žáků. Důsledně vyžadujeme dodržování stanovených pravidel chování. Neustále monitorujeme chování žáků, včas přijímáme účinná opatření.
KOMPETENCE PRACOVNÍ - vést žáky k pozitivnímu vztahu k práci - naučit žáky používat při práci vhodné materiály, nástroje a technologie - naučit žáky chránit si své zdraví - pomoci žákům při volbě budoucího povolání	Vedeme žáky k pozitivnímu vztahu k práci. Učíme žáky optimálně plánovat a provádět jejich pracovní činnosti. Získaná data zpracovávat a vyhodnocovat. V rámci možností učíme žáky při práci využívat moderní technologie, postupy, pomůcky a techniku. (Výpočetní technika, internet, cizí jazyk.) Seznamujeme žáky se zásadami bezpečnosti a ochraně zdraví při práci a důsledně vyžadujeme jejich dodržování. Vedeme žáky k dodržování a plnění jejich povinností a závazků (referáty, domácí úkoly, příprava na hodiny). Při výuce vytváříme podnětné a tvořivé pracovní prostředí. Seznamujeme žáky s různými profesemi s blízkým vztahem k dějepisu (exkurze, film, beseda). Seznamujeme žáky s podmínkami a možnostmi jejich pracovního uplatnění v rámci EU.
KOMPETENCE DIGITÁLNÍ	Využíváme PC techniky (počítačů, mobilních telefonů, tabletů) k vyhledávání informací. Připravujeme prezentace. Píšeme dějepisné referáty a výklady.

Dějepis: 6. ročník		
Konkretizované výstupy: Žák -	Konkretizované učivo:	Průřezová témata, vazby, přesahy:
- uvede jak, kdy a čím se člověk vyčlenil ze světa zvířat - zaznamená správně časový údaj na časovou přímku - orientuje se v dějepisné mapě - vyhledá informace	<u>Lidé, jejich přítomnost a minulost</u> význam dějin pro jedince i společnost čas v dějinách, dějepisná mapa archivy, muzea, knihovny, archeologie	
- rozliší a seřadí vývojové typy pravěkého člověka - zhodnotí způsob lovu a pravěké zbraně a nástroje - vysvětlí pravěkou zemědělskou revoluci - rozezná výrobky nejstarších zemědělců - vysvětlí způsob života v rodové společnosti - objasní, proč vzniklo náboženství - ukáže na mapě, kde vzniklo první zemědělství - posoudí, které kovy začal člověk nejdříve používat a proč - objasní přednosti kovů a uvede důsledky jejich používání - sestaví srovnávací tabulku o vývoji - uvede některá archeologická naleziště u nás, popíše naše země v době železné, uvede příklady o vyspělosti Keltů na našem území	<u>Pravěk - nejstarší období lidské společnosti</u> společnosti doba kamenná způsob života lidí v době kamenné počátky zemědělství a řemesel projevy duchovního života lidí doba bronzová Evropa v pravěku železo - Keltové (civilizační vrchol pravěku)	
- vysvětlí vznik států a zdůvodní, proč vznikly v subtropickém pásmu - objasní, co jsou to městské státy - vysvětlí vznik bible - doloží, co přinesly státy Orientu světu - věda, kultura - uvede, kterým státům patří uvedené oblasti dnes - popíše způsob života ve starověkém orientálním státě - pracuje s dějepisnými mapkami - dokáže srovnat vývoj starověkých států a střední Evropy	<u>Starověk</u> oblasti starověkého východu charakteristické rysy oblasti židé a judaismus počátky písma, věd, první zákony kulturní přínos starověkých civilizací starověký Egypt, Mezopotámie, Indie a Čína	
- uvede přírodní podmínky významné pro vznik řeckých států	<u>Starověké Řecko</u>	PT 2 – TO 4 - INT Z, OV

- vysvětlí pojmy spojené s dějinami Řecka - antika, báje, epos - rozliší život ve Spartě a Aténách - zdůvodní příčiny kolonizace a obchodu - vysvětlí pojem demokracie - objasní, jak byl řízen městský stát - vyvodí příčiny a zhodnotí výsledek Peloponéské války - doloží příklady vlivu řecké vzdělanosti, vědy a umění na další vývoj objasní vzestup a pád Alexandra Makedonského	kořeny řecké civilizace archaické a klasické období řeckých států doba homérská městské státy, Atény za Solónu řecká kolonizace, řecko-perské války peloponéská válka řecká vzdělanost, věda a umění Makedonie	Nejstarší civilizace, formy vlády PT 1 – TO 1 - INT OV, ČJ, VV Rozvoj schopností poznávání - Život v různých epochách
- uvede přírodní podmínky - vypráví pověst o založení Říma - popíše život v Římě - popíše fungování politického systému v Římě - zhodnotí punské války, jejich důsledek - popíše průběh Spartakova povstání - charakterizuje Caesarovu osobnost - vysvětlí důvody rozpadu říše římské	Starověký Řím - kořeny římské civilizace - život v Římě - římská republika - punské války - Spartakovo povstání - G. J. Caesar - rozpad říše římské	

Dějepis: 7. ročník		
Konkretizované výstupy: Žák-	Konkretizované učivo:	Průřezová témata, vazby, přesahy:
- rozliší pojmy pravěk, starověk, středověk - objasní stěhování národů v historii - mapa - uvede význam Byzantské říše pro vzdělanost Slovanů - rozliší základní pojmy islámu - uvede příklady arabské kultury v raném středověku - zhodnotí úlohu křesťanství v raném středověku - uvede příklady karolinské kultury - objasní nutnost sjednocení slov. kmenů před kočovnými kmeny - Sámova říše - vyhledá příklady pro výlučnost kultury Velké Moravy - zhodnotí důležitost cyrilometodějské mise - rozliší legendy a historická fakta - objasní vznik českého státu - předvede svoji orientaci na historické mapě - zařadí Slovanů do skupin - objasní vznik států západní Evropy - popíše organizaci světské a církevní moci - uvede znaky románského slohu	<u>Raný středověk</u> nový etnický obraz Evropy Byzantská říše arabský svět křesťanství Franská říše První státní útvary na našem území: Sámova říše Velká Morava český stát v době knížecí Formování prvních státních celků v Evropě: slovanské státy vznik středověké Anglie a Francie boj mezi mocí světskou a církevní křížové výpravy románská kultura	
- vysvětlí změny v zemědělské výrobě - středověká vesnice - popíše život ve středověkém městě - řemesla - doloží další rozvoj českého státu - posoudí schopnosti Karla IV. a význam jeho vlády - pohovoří o vzdělanosti a kultuře za vlády Karla IV. - uvede znaky gotiky (regionální památky) - posoudí události stoleté války - zhodnotí osobnost Jany z Arku	<u>Vrcholný středověk</u> život na vesnici rozvoj řemesel, obchodu, města český stát za vlády posledních Přemyslovců vláda Lucemburků vláda Karla IV. a jeho přínos pro český stát gotická kultura konflikt mezi Anglií a Francií kritika poměrů ve společnosti - církev	

- vyhledá souvislosti stoleté války s naší historií - popíše život společnosti konce vrcholného středověku - zhodnotí úlohu reformátora (osobnost Jana Husa) - popíše způsob boje husitů - zdůvodní výsledek husitského hnutí	husitství v Čechách	
- zhodnotí vládu Jiřího z Poděbrad - vysvětlí, jak vznikla a působila jednota bratrská - rozliší a objasní pojmy: jagellonský stát, stavovská monarchie - popíše život v zemi (změny ve výrobě a obchodu) - vysvětlí pojem manufaktura - uvede nejvýznamnější vynálezy - objasní souvislosti vzniku středoevropského soustátí - vybere hlavní znaky kultury pozdního středověku	<u>Pozdní středověk</u> doba poděbradská, jednota bratrská jagellonský stát a stavovská monarchie hospodářský a technický rozvoj v Evropě cesta ke vzniku středoevropského soustátí kultura v době pozdního středověku	PT 2 – TO 2 - INT OV Křesťanství, středověká společnost
- rozliší znaky renesance, objasní pojmy - uvede představitele příklady památek renesance - na mapě ukáže cesty mořeplavců - uvede důvody hledání nových cest - shrne význam objevných plaveb a jejich důsledků - sestaví přehled prvních reformátorů a míst jejich působení - objasní pojem absolutní monarchie - uvede významné osobnosti rudolfínské doby - vysvětlí úlohu českých stavů - popíše průběh stavovského povstání - popíše průběh třicetileté války, zapojení jednotlivých států - zhodnotí osobnost a dílo Jana Amose Komenského - vysvětlí základní pojmy kolonialismu v Anglii - uvede znaky barokního slohu - jmenuje barokní umělce	<u>Raný novověk</u> <u>Počátky novověku</u> renesance a humanismus objevné cesty a jejich společenské důsledky náboženská reformace české království za Rudolfa II. české stavovské povstání český stát v pobělohorských poměrech třicetiletá válka počátky absolutních monarchií počátky kapitalismu v Anglii první období kolonialismu barokní kultura	

Dějepis: 8. ročník		
Konkretizované výstupy: Žák -	Konkretizované učivo:	Průřezová témata, vazby, přesahy:
- určí předchozí etapy vývoje, hlavní události a osobnosti - uvede změny ve společnosti - vysvětlí pojem konstituční monarchie - uvede podstatu průmyslové revoluce, - objasní základní pojmy průmyslové revoluce, - zdůvodní vznik průmyslové společnosti - vysvětlí pojmy vztahující se k absolutismu v Evropě - sestaví přehled absolutistických států a provede jejich srovnání - posoudí osobnost panovníka a jeho reformy - uvede nové myšlenky doby - popíše život v naší zemi - aplikuje poznatky o osvíceném absolutismu - zhodnotí význam uvedených panovníků	<u>2. polovina 17. stol. do konce 18. stol.</u> osvícený absolutismus V. B. a počátky britského impéria vznik USA zrod moderní vědy, průmyslová společnost absolutismus - Francie, Rusko, Prusko, Anglie rozvoj vzdělanosti v době osvícenské upevňování vlády Habsburků po třicetileté válce české země za vlády Marie Terezie a Josefa II. státy na konci 18.stol.	PT 4 - TO 1 - INT OV, Z, AJ, NJ Sociokulturní rozdíly v ČR a Evropě PT1 – TO2 – AJ Kooperace a kompetice - Práce ve skupinách, dovednost spolupracovat a soutěžit PT3 – TO1 – INT Z, Aj, NJ, OV, PŘ Státy Evropy, zážitky a zkušenosti z cest, zvyky a tradice, fauna, flóra
- stanoví příčiny, popíše průběh revoluce a zhodnotí význam - rozpozná charakter válek, posoudí úlohu -osobností v dějinách - srovná hospodářskou vyspělost států - doloží nerovnoměrnost vývoje států - provede přehled hnutí, uvede cíle a zhodnotí výsledky - vysvětlí pojmy klasicismus a romantismus - stanoví předpoklady, úkoly a cíle národního obrození - rozliší politické programy a cíle v jednotlivých zemích - určí příčiny neúspěchu - vysvětlí význam sjednocení - stanoví příčiny, popíše průběh a určí důsledky pro vývoj USA - uvede vztahy mezi velmocemi, rozpory, záminku a příčiny - popíše průběh války, posoudí výsledek a důsledky - vysvětlí boj o samostatnost, uvede formy odboje a představitele	<u>novověk od konce 18. stol do r. 1914</u> Velká francouzská revoluce napoleonské války a jejich důsledky průmyslová revoluce, modernizace společnosti změna sociální struktury obyvatelstva národní a osvobozenécké hnutí v Evropě utváření novodobého českého národa rok 1848 v Evropě a v Čechách postavení českých zemí v Rakousku základní rysy české politiky, její představitelé procesy sjednocování v Německu a v Itálii občanská válka v USA 1. světová válka, ruské revoluce vznik ČSR	

Dějepis: 9. ročník		
Konkretizované výstupy: Žák -	Konkretizované učivo:	PT:
- posoudí mezinárodní vztahy a systém uspořádání Evropy - vysvětlí pojem fašismus, - objasní vznik a cíle fašistického hnutí - zhodnotí vnitřní situaci země i mezinárodní vztahy - uvede projevy, snahy o řešení a důsledky krize - uvede sled událostí při vytváření koalice, postoj velmocí - rozpozná souvislosti našich a světových dějin, - rozliší postoje velmocí - uvede důsledky Mnichova pro nás a pro svět - na základě vlastní četby zdokumentuje život za protektorátu - uvede sled hlavních událostí, rozhodující bitvy, postup spojenců - zhodnotí výsledek a důsledky 2. světové války - uvede příklady odporu, organizování odboje vnitřního i zahraničního - jmenuje hrdiny odboje, - zhodnotí činy našich vojáků a letců - uvede souvislosti politického a hospodářského vývoje - objasní situaci v poválečném Československu - objasní politický převrat a jeho důsledky	<u>Evropa ve 20. letech</u> mezinárodně politická situace počátky fašistického hnutí SSSR v meziválečném období světová hospodářská krize a její důsledky první projevy fašistické agrese vznik válečných ohnisek cesta ke Mnichovu, Mnichovská dohoda důsledky Mnichovské dohody Protektorát Čechy a Morava 2. světová válka, domácí a zahraniční odboj poválečné uspořádání světa poválečné Československo únorový převrat 1948	PT 3 - TO 3 – INT OV, Z Mezinárodní organizace, jednotící prvky Evropy, EU
- posoudí závislost ČSR na vlivu SSSR - vysvětlí pojem studená válka, uvede příklady - určí zařazení do vojenských bloků - s pomocí mapy uvede změny související s rozpadem koloniálního systému - vysvětlí vnitřní situaci v Československu v r. 1968 - na příkladech rozliší systém demokratický a totalitní - pohovoří o krizi sovětského impéria "perestrojka" - objasní snahu o změnu systému - objasní spojitost našich národů v historii i důvody rozdělení v r. 1993 - posoudí vnitřní i mezinárodní postavení ČR v současnosti - sleduje tisk, vyhledává informace - sestaví přehled objevů, vynálezů, výtvorů a autorů	<u>Dějiny od poloviny 20.stol. do současnosti</u> postavení ČSR studená válka, rozpad koloniálního systému mimoevropský svět vnitřní situace v zemích východního bloku charakteristika západních zemí krize sovětského impéria (perestrojka) obnova demokracie ve východní Evropě sametová revoluce 1989 rozpad ČSR, vznik ČR 1993 ČR na přelomu tisíciletí 20. století, evropská integrace, globalizace	